स्नके द्विरागमं नवधूवे चरेऽस्मे मृदूडुनि। दैत्येज्योऽभिमुखदक्षिणे यदि स्याद्भर्त्तुर्न हि शिशुगर्भिणी नवोढाः। बालस्येत् व्रजति विपद्यते नवोढा चेद्वन्ध्या भवति च गर्भिणी त्वगर्भा। नगरप्रवेशविषयाद्युपद्रवे करपीडने विबुधतीर्थयात्रयोः। न्यपीडने नववधूप्रवेशने प्रतिभार्गवो भवति दोषकृद्भृशं। पितृ ऋक्षे चेत् कुचपुष्पसम्भवः स्त्रीणां न दोषः प्रतिशुक्रसम्भवः। भृग्वङ्गिरोवत्सवसिष्ठकश्यपात्रीणां भरद्वाजसुनेः कुले तथा" सु० चि० "पूर्वं नववधूप्रवेशे जाते तदनन्तरं पराङ्मुखापि पितृमृक्षप्राप्तायामपि वध्वा यथेष्टवर्षाणि स्थितायाः पुनर्भर्तृगृहप्रवेशो द्विरागमशब्दवाच्यः। अयंचाचारः प्राच्योदीच्यपाश्चात्यानामेवेति। चरेदिति। अथ वधूप्रवेशकथनानन्तरं पुनर्वधूप्रवेशं द्विरागमनं वक्ष्यमाणनक्षत्रादिषु चरेत् कुर्यात्कदा? ओजहायने विषमवर्षे प्रथमे तृतीये पञ्चमे वा वर्षे सति। तथा घटाखिमेषगे कुम्भवृश्चिकमेषस्थिते रवौ। तथा वरस्य रवीज्यशुद्धिः रवेः सूर्यस्य इज्यस्य गुरोः शुद्धिस्तयोर्योगतः। शुभग्रहस्य सोमबुधगुरुशुक्राणामन्यतमस्य वासरे सति। मिथुनमीनकन्यातुलाद्वयाणामन्यतमे लग्ने शुभग्रहावलोकिते शुभयुक्ते वा सति। लघुन्यश्विनीपुष्यहस्ताः ध्रुवाणि प्रसिद्धानि चराणि श्रवणादित्रयपुनर्वसुस्वात्यः अक्षपोराक्षसस्तङ्गं मूलं मृदूनि प्रसिद्धानि एषु भेषु द्विरागमः प्रशस्त इत्यर्थः। यदाह ऋक्षोक्तयः "तिष्यादित्यसमीरणादितिवसुक्षीणयुत्तराणश्विनीरोहिण्यः शुभदाश्च वर्षमसमं मेषाखिकुम्भे रविः। कन्यामन्मथमीनमे नववधूयानं शुभे तौलिके देवाचार्यसितेन्दुसौम्यदिवसे शुक्रे गुरौ भास्करे" इति। यन्थकर्त्ता कानिचिद्भान्यधिकानि सूक्तानि तानि राजमार्तण्डेनोक्तानि। "नीहारांशुधनोत्तरादितिगुरुब्राह्मत्वराधाश्विनीमूलाहस्करवारुणानिलहरित्वाष्ट्रेषु यत्ते तिथौ। कुम्भाजाखिगते रवौ शुभकरे प्राग्रोदये भार्गवे स्वर्गे कीटघटालगे शुभदिने पक्षे च कृष्णेतरे। कृत्वा दिक्प्रतिलोमगौ बुधसितौ वाखाटगं दिक्पतिं चानीता शुभशालिनी नववधूर्नित्योत्सवैर्मन्दिरम्"। खाखाटगान् यात्रायां वर्जयति। शुक्रास्तनिषेधस्तु सामान्यतो वाग्यारामेत्यादिनोक्त एवेति न पुनरुक्तः। यद्यपि प्राक् सामान्येन कालशुद्धिरुक्ता तथाप्यावश्यकत्वे। "चैत्रे पौषे हरिस्थाने गुरोरस्ते सचिन्तुचे। नवोढागमनं नैव कृते पञ्चत्वमाप्नुयादिति" बादरायणवाक्याच्चैव वधूप्रवेशः कार्यः। दैत्येज्य इति। यदि दैत्येज्यः शुक्रोऽभिमुखदक्षिणे गन्तव्यदिगभिमुखे गन्तुर्दक्षिणदिग्भागे वा स्थितः स्यात्तदा शिशुर्बालः गर्भिणी गर्भवती नवोढा नूतनपरिणीता व्रजेत्तदा बालः विपद्यते म्रियते। गर्भिणी त्वगर्भा गर्भरहिता स्यात् गर्भस्रावती भवेत्। नूतनपरिणीता नवोढा वन्ध्या अपत्यसम्भवरहिता स्यात्। यदाह बादरायणः "अस्तङ्गते भृगोः पुत्रे तथा सम्मुखमागते। नष्टे जीवे निरंशे वा नैव सञ्चालयेद्वधूः। गर्भिण्या कालकेनापि नववध्वा द्विरागमे। पदमेकं न गन्तव्यं शुक्रे सम्मुखदक्षिणे। गुर्विणी स्रवते गर्भं बालो वा मरणं व्रजेत्। नवा वधूर्भवेद्वन्ध्या शुक्रे सम्मुखदक्षिणे"। यदि शुक्रः पूर्वस्यामुदितस्तदा पूर्वदिशि गन्तुः सम्मुख एव पश्चिमां गन्तुः पृष्ठे, दक्षिणां गन्तुर्वामे, उत्तरां गन्तुर्दक्षिणे स्यात्। तदा पूर्वोत्तरे दिशौ न गच्छेत् किन्तु पश्चिमदक्षिणे दिशौ गच्छेत्। यदि पश्चिमायामुदितः शुक्रः तदा पश्चिमां गन्तुः सम्मुख एव दक्षिणां गन्तुः दक्षिणः। पूर्वां गन्तुः पृष्ठे उत्तरां गन्तुर्वामः। तदा पश्चिमदक्षिणे दिशौ न यायात्। किन्तु पूर्वोत्तरे दिशौ गच्छेत्। "पृष्ठे भृगौ पुत्रवतीं प्रयाणे कान्तां कुलीनां सुभगां करोति। अग्रे सुखो वै विदधाति शुक्रो वैधव्यशोकौ खलु चास्त शुक्रः" इति। केचिद्दीपोत्सवप्रतिपदि नक्षत्रादिनियमं विनैव वधूप्रवेशं वाञ्छन्ति। उक्तञ्च "अस्तङ्गते गुरौ शुक्रे सिंहस्थे वा बृहस्पतौ। दीपोत्सववशेनैव कन्या भर्तृगृहं विशेत्" इति तदेतच्छिष्टाचारतो ज्ञेयम्। अत्र लग्नशुद्धिमाह बादरायणः "उपचयगते जीवे भृगौ केन्द्रोपगते। शुद्धे लग्ने शुभाक्रान्ते गन्तव्यं भर्तृमन्दिरम्" नगरप्रवेशे, विषयोदेशः आदिशब्देन ग्रामः। तस्योपद्रवे अन्यराजकृतोपद्रवे सति दुर्भिक्षादिना वोपद्रवे सति। गन्तव्यदिशि प्रतिशुक्रकटोषो नास्ति। करपीडने विवाहोद्देशेन यात्रायां सत्यां विबुधा देवास्तेषां यात्रा नगरकोटयात्रा देवयात्रा तीर्थयात्रा प्रयागादियात्रा तयोः। न्यपीडने न्यपाद्रात्रः सकाशात्पीडायां दण्डादिकृतायां सत्याम् नववधूप्रवेशने नूतनपरिणीतायाः कन्यायाः भर्तृगृहप्रवेशे एतेषामन्यतमभावे सति भार्गवः सम्मुखदोषकृद्भृशं। यथाह बादरायणः "स्वभवनपुरप्रवेशो देशानां विभ्रमे तथोद्वाहे।